

CREATIVITEIT KUN JE LEREN

Ieder mens wordt geboren met creativiteit. Het vermogen om creatief te denken en te handelen; bekende dingen anders zien, nieuwe combinaties maken en de wereld vormen. We besteden eigenlijk maar weinig aandacht aan het ontwikkelen van dit verborgen potentieel. Dat is jammer, nee doodzonde, want creativiteit kun je net als andere vaardigheden ontwikkelen. Door inzicht te krijgen in creatieve vaardigheden en processen, er mee te oefenen en ze toe te passen, groei en je creatieve capaciteiten.

CREATIEVE ONTWIKKELING

Creativiteit is een keuze

We zeggen dat we naar creativiteit verlangen en tegelijkertijd maken we onszelf wijs dat we niet creatief zijn, bijvoorbeeld omdat we vinden dat we niet kunnen tekenen. Maar creativiteit is zoveel meer dan tekenen of handvaardigheid.

Of we zeggen dat er belangrijker zaken zijn, dat er geen tijd voor is. Maar wat is er belangrijker dan creativiteit? Alles wat mensen verzinnen en gemaakt hebben, is geboren uit creativiteit; het is de bron.

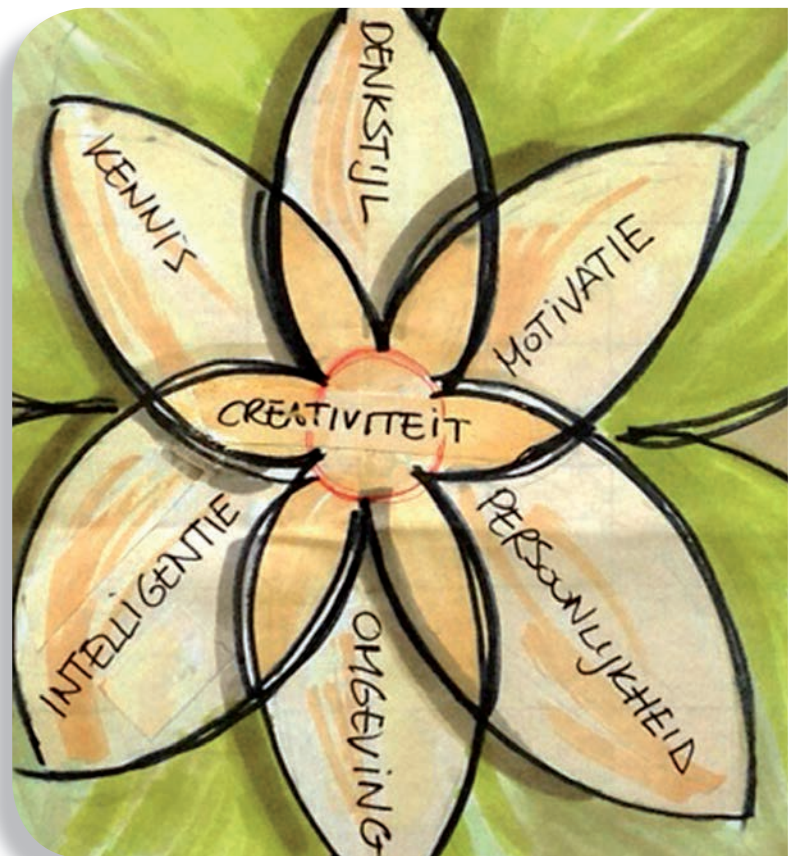
Hoe vaak hoor je niet: Waarom verliezen kinderen hun creativiteit? Ze hebben het toch zo hard nodig. Om een gelukkig mens te worden, flexibel en vol zelfvertrouwen. Om de uitdagingen in hun leven aan te gaan en om kansen te creëren voor welbevinden en geluk. Dat is wat creativiteit doet, het stelt je in staat om je eigen omgeving en mogelijkheden te scheppen. Dat is wat mensen uniek maakt. Kinderen verdienen het om te leren hoe ze hun creativiteit ten volle kunnen ontplooiën.

Creativiteit kun je ontwikkelen: creatief denken, een creatieve houding en creatief gedrag. Creativiteit is een keuze voor persoonlijke ontwikkeling en geen mysterieus talent. Als leerkracht kun je kiezen voor creativiteit. Leerkrachten die leerlingen helpen om hun creatieve capaciteiten te ontwikkelen en te gebruiken, kiezen er ook voor om hun eigen creativiteit te ontwikkelen.

Een leerkracht die professioneel is en autonoom durft te handelen vanuit betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen, toont leiderschap. Een leerkracht die daarbij kiest voor creativiteit toont leiderschap in creatief onderwijs.

Een zich ontwikkelend systeem

Persoonlijke creativiteit wordt gevormd door hoe je denkt, wat je vindt en wat je doet. De mate waarin en wijze waarop persoonlijke creativiteit zich uit, wordt bepaald door een dynamische combinatie van factoren die Robert J. Sternberg en Todd I. Lubart beschrijven in hun *Investment Theory of Creativity*. De theorie zegt dat werkelijk creatieve mensen in staat zijn om onrijpe ideeën en vondsten op waarde te schatten, de potentieel waardevolle ideeën te herkennen, te kiezen en te verwezenlijken. De zes factoren die hierbij volgens Sternberg en Lubart in samenspel een rol hebben, zijn intelligentie, kennis, denkstijl, persoonlijkheid, motivatie en omgeving. Ik beschrijf ze hier kort in relatie tot creativiteit.

Creativiteit volgens Sternberg en Lubart

■ Intelligentie

Creativiteit wordt geboren in gedachten. Het vermogen om te denken is een randvoorwaarde voor creativiteit. Sternberg maakt hier onderscheid tussen synthetische intelligentie (onder meer verzinnen), analytische intelligentie (onder meer kritisch afwegen) en pragmatische intelligentie (dingen voor elkaar krijgen).

■ Kennis

Als je niets weet, kun je ook niets verzinnen. Kennis is de grondstof voor creativiteit. Door bestaande kennis telkens op een andere manier te verbinden ontstaan nieuwe inzichten en ideeën.

■ Denkstijl

De manier waarop je denkt heeft invloed op je creativiteit. Een vragende, experimenterende denkstijl levert andere gedachten op dan een gesloten en kritische denkstijl. Toch zijn ze voor de creatieve ontwikkeling beide van wezenlijk belang.

■ Persoonlijkheid

Bij de creatieve ontwikkeling spelen ook persoonlijkheidskenmerken een rol. Typische kenmerken die te maken hebben met creativiteit zijn risico's durven nemen, voortvarendheid en doorzetten, kunnen omgaan met tegenstrijdigheden en tegen de stroom in zwemmen.

■ Motivatie

Creativiteit bloeit wanneer we volledig opgaan in een activiteit. Dat vraagt om intrinsieke (taak-)motivatie. Hefbomen hiervoor zijn persoonlijke interesse en relevantie. Daarnaast spelen externe factoren een rol; die kunnen zowel een positief effect (bijvoorbeeld het geven van ruimte en aanreiken van middelen) als een negatief effect (bijvoorbeeld beoordelen, straffen) hebben.

■ Omgeving

Creativiteit gedijt enkel in een omgeving waar het wordt geaccepteerd en gekoesterd, en op een passende manier gefaciliteerd. Een leeromgeving waarin creativiteit wordt gezien als richtinggevend en waardevol, is een randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de creatieve leerling en leerkracht.

Opvallend is dat in de opsomming het woord "creativiteit" niet valt. Die ontstaat waar bovenstaande factoren elkaar overlappen, raken en beïnvloeden. Wat velen onder creativiteit verstaan, namelijk ideeën krijgen, zit hier verborgen achter het begrip synthetische intelligentie. Ik volg Sternberg en Lubart in hun visie, dat creativiteit veel meer is dan alleen dat.

De beschreven factoren kunnen alle beïnvloed worden door bewustwording en training; door leren. Daarom ben ik er ten stelligste van overtuigd dat creativiteit een competentie is die – hoe complex ook – kan worden ontwikkeld; creativiteit kun je leren. Het is belangrijk om rekening te houden met deze complexiteit als je de ontwikkeling van creativiteit bij kinderen wilt volgen en faciliteren.

KIJKTIP

Creatief denken in onderwijs - Leraar24.
bit.ly/uAWfwp

Gevonden op 25 augustus 2013

Een creatief leerklimaat

Om te excelleren in je werk ben je vertrouwd met de inhoud van het lesaanbod en beschik je over de juiste didactische en pedagogische vaardigheden om de kinderen te helpen in hun ontwikkeling. Dat geldt ook voor creativiteit. Vanuit dit vakmanschap kun je vol zelfvertrouwen beslissingen nemen voor wat betreft de wegen en de middelen die je gebruikt om de creatieve ontwikkeling mogelijk te maken. Je voelt je daar verantwoordelijk bij en toont eigenaarschap.

Een creatieve leerkracht helpt kinderen bij het ontwikkelen van hun creativiteit. Vanuit de overtuiging dat de leerkracht een rolmodel is voor de leerlingen, geeft deze dan ook ruime aandacht aan zijn eigen creatieve ontwikkeling.

Je ziet dit terug in een houding en in gedrag die nieuwsgierigheid uitstralen, een vragende houding aanmoedigen, ruimte geven voor experiment en falen, doorzetten en volhouden, verbindingen leggen zodat leren relevant en duurzaam is, openstaan voor avontuur en nieuwe ideeën van jezelf en anderen verwelkomen en koesteren. Deze kenmerken vatten de uitgangspunten voor het scheppen van een klimaat voor creatieve ontwikkeling samen. We vinden ze in het onderzoekswerk van onder meer Teresa Cremin.

Teresa Cremin beschrijft vier pijlers waarop een creatief leerklimaat in de klas rust:

- **stimuleren van een nieuwsgierige en vragende houding;**
- **verbindingen maken die het leren relevant maken voor de leerling;**
- **toelaten van en zoeken naar vernieuwing;**
- **de leerling eigenaarschap geven over zijn eigen creativiteit en leerproces; autonoom en betrokken.**

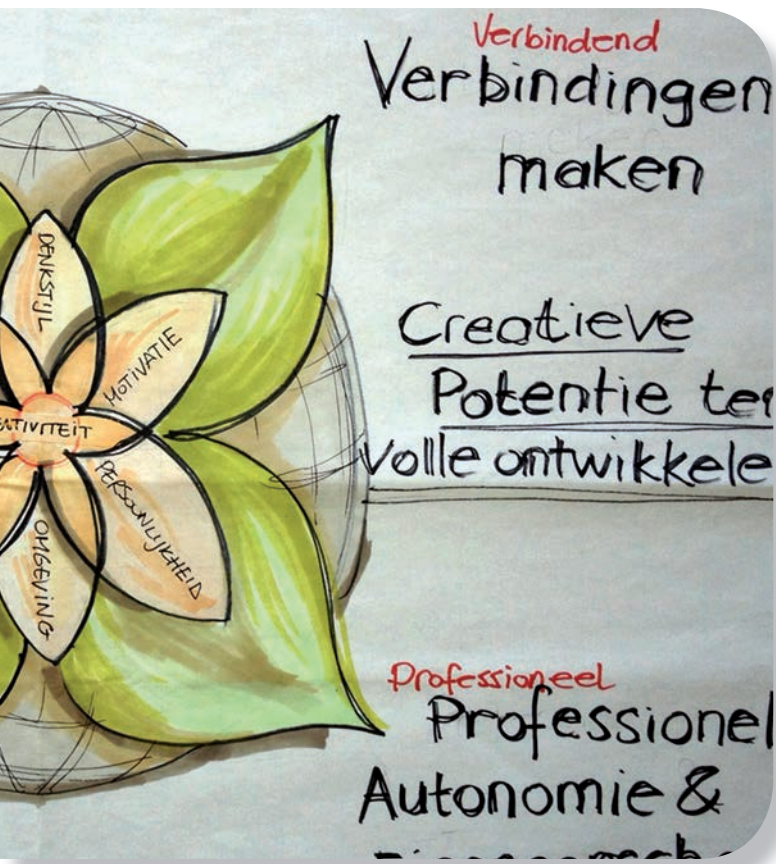

Een raamwerk voor creativiteitsontwikkeling

Creativiteit geeft balans

Er heerst een misverstand dat creativiteit tot chaos leidt. Creativiteit wordt in de onderwijspraktijk meestal netjes afgekaderd in expressievakken en een toevallige workshop of themamiddag. Maar creativiteit creëert geen chaos, het gebruikt onzekerheid en toeval als middel binnen het ontwikkelingsproces; nieuwsgierigheid en experiment. In het model van Sternberg en Lubart zit dit aspect verborgen in factoren als denkvermogen, denkstijl en persoonlijkheid. Voor creativiteit is een analytisch denkvermogen, een kritische denkstijl en een ordelijke persoonlijkheid net zo belangrijk als 'chaotische' kenmerken. De creatieve leerkracht begrijpt dit en weet dat dit de basis is voor het te vinden evenwicht.

Een leerkracht is een duizendpoot tegen wil en dank. Veel taken en verantwoordelijkheden leggen een toenemende druk op de tijd die besteed kan worden aan het primaire proces, in contact met de leerlingen. En dan ook nog eens creativiteit, klinkt de zucht.

Een synthese van Sternberg, Amabile en Cremin

Maar wat is belangrijk? Dat is de vraag die de leerkracht zichzelf moet stellen. Het antwoord – de keuze – die de leerkracht maakt, bepaalt de breedte en diepte van het creatieve leerklimaat. De investering die dit vraagt in tijd en inspanning betaalt zich uit in leerlingen die met meer plezier leren omdat ze daarbij hun creatieve potentieel – de kern van ons mens-zijn – ten volle ontwikkelen en leren inzetten. Balans, alweer.

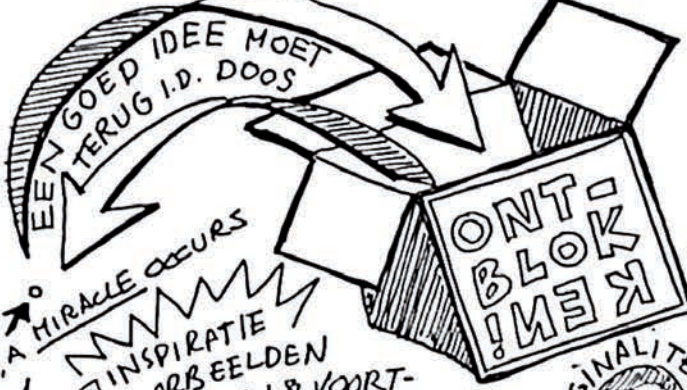
Bronnen

- Cremin, T. (2009). Creative Teachers and Creative Teaching. In Wilson, A., *Creativity in Primary Education*. Exeter: Learning Matters.
- Cremin, T., Barnes, J. en Scoffham, S. (2009). *Creative Teaching for Tomorrow, Fostering a Creative State of Mind*. Deal, Kent: Future Creative.
- Sternberg, R.J. en Lubart, T.I. (1995). *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity* (pp. 3-10). New York: The Free Press.
- Sternberg, R.J. (2003). The development of creativity as a decision-making proces (pp. 91-138). In Sawyer, K.R., *Creativity and development*. New York: Oxford University Press.

**“Creativiteit is:
zelf ontdekken,
helemaal op kunnen
gaan in”**

HERE, A MIRACLE OCCURS

INSPIRATIE
VOORBEELDEN
NAVOLGEN & VOORT-
BOUWEN

REUZEN

THE ELEGANT THIEF STRIKES!

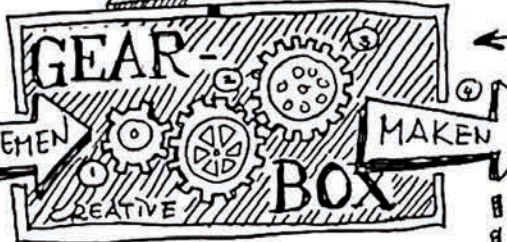
CREATIEF
DENKEN

VERBINDEN

Creativiteit

KERNDOELEN

- 1 ONTDEKKEN & VERWONDEREN
- 2 VERBINDEN & VERGELIJKEN
- 3 VERANDEREN & VERVORMEN
- 4 MAKEN & REFLECTEREN
- 5 CREATIEVE HOUDING ONTWIKKELEN
- 6 GEHEUGEN

REFLECTEREN

OH!

NOODZAKELIJK!
KNUTSELEN & KLEIEN

NEE! nee! Njet!

JE BENT 'T OF NIET.

DIT IS EEN MINDWIER

IT GROWS ON YOU!

't=1 KA

DIEP DENKEN

STEL JE VOOR DE KLUIS IESMAN KOUT BINNEN EN HE